

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор Національної
академії внутрішніх справ
доктор юридичних наук,
професор

Руслан СЕРБИН

ВИСНОВОК

Національної академії внутрішніх справ щодо дисертації Новика Віталія Аліковича на тему «Кримінологічна характеристика та запобігання кримінальним правопорушенням, що вчиняються службовими особами у галузі охорони лісового фонду України», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «право» за спеціальністю 081 «право», затвердженої вченою радою Національної академії внутрішніх справ від 26 жовтня 2021 р., протокол № 20

ВИТЯГ

з протоколу засідання розширеного засідання кафедри кримінології та інформаційних технологій Національної академії внутрішніх справ від 17 квітня 2025 року

Присутні:

професор кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Іващенко В.О. (головуючий), завідувач кафедри, кандидат юридичних наук, професор Левченко Ю.О. (рецензент), начальник відділу, доктор юридичних наук, професор Тихонова О.В. (рецензент), провідний науковий співробітник лабораторії, доктор юридичних наук, професор Копан О.В., провідний науковий співробітник лабораторії, доктор юридичних наук, старший науковий співробітник Тичина Д.М., професор кафедри, доктор юридичних наук, професор Джужа О.М., учений секретар секретаріату Вченої ради, доктор юридичних наук, професор Василевич В.В., професор кафедри, кандидат юридичних наук, професор Кулакова Н.В. (науковий керівник), доцент кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Чукаєва А.В., старший науковий співробітник відділу, кандидат юридичних наук Бондар С.В., старший викладач кафедри, кандидат юридичних наук, Пустовий О.О., доцент кафедри, доктор філософії Школьніков В.І., аспірант заочної форми навчання Новик В.А.

З присутніх – 5 докторів юридичних наук та 7 кандидатів юридичних наук – фахівців за профілем поданої на розгляд дисертації.

Порядок денний:

Обговорення дисертаційного дослідження Новика Віталія Аліковича на тему «Кримінологічна характеристика та запобігання кримінальним правопорушенням, що вчиняються службовими особами у галузі охорони лісового фонду України», поданого на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» щодо його рекомендації до розгляду та проведення разового захисту у спеціалізованій вченій раді.

Слухали:

Доповідь здобувача ступеня доктора філософії Новика В.А. на тему «Кримінологічна характеристика та запобігання кримінальним правопорушенням, що вчиняються службовими особами у галузі охорони лісового фонду України», поданої на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 «Право».

Доповідач обґрунтував актуальність обраної теми, визначив мету, завдання, методологію та методику, охарактеризував об'єкт та предмет дослідження, виклав основні наукові положення та висновки, що виносяться на захист, вказав науково-практичну значущість роботи, зазначив про впровадження результатів дослідження.

Автором зазначено, що відповідно до основних завдань політики нашої держави є запобігання вчиненню кримінальних правопорушень, серед яких є недопущення вчинення злочинів проти навколишнього природного середовища. Забезпечення збереження, відновлення, охорони лісу, який є національним багатством України забезпечується суб'єктами, на які покладаються функції з організації та координації заходів з охорони державного лісового фонду. Ними реалізується система заходів, спрямованих на усунення порушень лісового законодавства. Незважаючи на розгалужену систему нормативно-правових актів та заходів, які передбачають захист лісового фонду України сьогодні спостерігається негативні тенденції кримінальних правопорушень у сфері охорони навколишнього природного середовища, у тому числі і лісів. Системність та масштабність протиправних проявів, пов'язані з значним рівнем корупції у лісовій галузі, що призводить до порушення екологічної рівноваги, масового знищення об'єктів рослинного світу, забруднення значних територій, виникнення надзвичайних ситуацій природного характеру та створює загрозу національний та екологічній безпеці України.

Особливу небезпеку викликає вчинення кримінальних правопорушень службовими особами, у галузі охорони лісового фонду України. Оскільки саме на таких осіб покладається здійснення державного контролю за дотриманням лісового законодавства та забезпечення охорони лісів від пожеж, незаконних рубок, захист від шкідників і хвороб, пошкодження внаслідок антропогенного та іншого шкідливого впливу.

Забезпечення збереження лісового фонду обумовлено зростанням кількості кримінальних правопорушень та збільшенням завданої шкоди діями у сфері використання лісових ресурсів. Незважаючи на те, що кримінальні правопорушення проти довкілля у структурі всіх правопорушень складають невеличку частку (0,85%) за період 2013-2024 рр, відбувається їх постійне

збільшення в середньому + 19,85% кожного року. Особливу небезпеку викликає вчинення кримінальних правопорушень службовими особами у сфері охорони лісового фонду України. При вивченні матеріалів кримінальних правопорушень, що були вчинені службовими особами у лісовій галузі були виявлена стабільна тенденція, що з однієї сторони, характеризують їх невелику частку у структурі всієї злочинності (0,06%), так і кримінальних правопорушень у галузі охорони лісового фонду (4,1%). Але аналіз даних офіційної статистики свідчить про стабільне збільшення досліджуваних кримінальних правопорушень починаючи з 2017 р. (+11,7%), 2019 р. (+4,3%), 2020 р. (+60,1%), 2021 р. (+11,0%), 2022 р. (+69,4%), 2023 р. (+23,7%), 2024 р. (+60,4%). І тільки 2018 р. (-22,5%) є виключенням з загальної тенденції.

Найбільша чисельність кримінальних правопорушень у сфері охорони лісового фонду, що вчиняються службовими особами була виявлена у Харківській, Закарпатській та Чернівецькій областях. Найзначніші фінансові втрати встановлено у Харківській (20,9 млн грн), Волинській (17,2 млн. грн.), Київській (13 млн грн) та Вінницькій (понад 9,7 млн грн) областях, на які припадає понад 22% від загальної суми встановлених у сфері охорони лісового господарства збитків. А найбільша завдана шкода була встановлена в Херсонській, Київській, Львівській, Харківській, Волинській, Вінницькій областях. Тільки протягом 2024 року було завдано 417507 тис. грн. збитку від вчинених кримінальних правопорушень службовими особами у сфері охорони лісового фонду України.

У працях вітчизняними вчених О. М. Бандурки, В. С. Батиргарєєвої, В. В. Василевича, М. Г. Вербенського, А. А. Вознюка, В. В. Голіни, Б. М. Головкина, С. Ф. Денисова, О. М. Джужі, В. М. Дрьоміна, О. О. Дудорова, А. П. Закалюка, А. Ф. Зелінського, В. П. Ємельянова, О. Г. Кальмана, О. М. Кваші, М. Г. Колодяжного, О. Є. Користіна, М. В. Корнієнка, О. М. Костенка, О. Г. Кулика, О. М. Литвака, М. І. Мельника, Є. С. Назимка, Ю. В. Орлова, А. В. Савченка, Є. Д. Скулиша, В. І. Шакуна, О. Н. Ярмиш, Н. М. Ярмиш та іншими були закладені фундаментальні засади запобігання кримінальним правопорушенням.

Проблеми забезпечення охорони навколишнього природного середовища були здійснені вченими у галузі екологічного, земельного та кримінального права, криміналістики, лісівництва, а також кримінології. Насамперед піднімалися питання щодо правового регулювання охорони лісів, особливого режиму використання та управління лісовим фондом України, кримінальної відповідальності за посягання на лісові ресурси та розслідування цих кримінальних правопорушень. Вчені, які досліджували злочини у сфері охорони лісового фонду – А. М. Бабенко, В. С. Батиргарєєва, С. Б. Гавриш, А. П. Гетьман, Б. М. Головкін, О. О. Дудоров, Т. П. Єгорова, О. В. Заїчко, І. В. Козич, Т. В. Корнякова, П. В. Кравець, М. І. Мельник, І. І. Митрованов, О. В. Одерій, О. М. Пилипенко, Є. О. Письменський, Г. С. Поліщук, М. Ю. Попков, О. В. Скворцова, О. В. Старчоус, Т. М. Сторожук, Ю. А. Турлова, С. М. Шершун, А. М. Шульга, О. М. Шуміло та ін.

Незважаючи на важливість науко-прикладного значення праць вітчизняних

вчених, питання запобігання кримінальних правопорушень, що вчиняються службовими особами у галузі охорони лісового фонду України не були досліджені і потребують вивчення. Проблеми кримінальної відповідальності та кримінологічної характеристики службових осіб досліджувалися вітчизняними вченими П. П. Андрушко, П. С. Берзіним, В. І. Борисовим, Л. П. Брич, В.М. Бурдіним, Р. М. Горою, О. М. Грудзур, З. А. Загинею-Заболотенко, К.П. Задосю, Г. М. Зеленовим, В. М. Киричко, О. Квашею, В. П. Коваленко, О.М. Костенко, Р. Л. Максимовичем, М. І. Мельником, А. А. Музикою, В.О. Навроцьким, М. І. Пановим, А. В. Савченко, П. Фрісом, М. І. Хавронюком, Г.Л. Шведова. Сучасний стан та тенденції кримінальних правопорушень, що вчиняються службовими особами потребують постійного удосконалення запобіжної діяльності на основі постійного моніторингу кримінальної ситуації та оцінки ризиків в діяльності службових осіб у галузі охорони лісового фонду України. Необхідно звернути увагу, що і недоліки законодавчого характеру, що обумовлюють неефективність здійснення досудового розслідування кримінальних правопорушень у сфері охорони лісового фонду, сприяють вчиненню зазначених протиправних дій. Фактором, який сприяє зниженню ефективності застосування заходів запобігання кримінальним правопорушенням службових осіб, у галузі охорони лісового фонду є різна кваліфікація органами досудового розслідування протиправних дій підозрюваних осіб відповідно кримінального законодавства, а також неврегульованість у законодавстві порядку перевезення та переробки незаконно зрубаного лісу, мінімізації митних платежів під час експорту лісу, а також монополізація діяльності з організації продажу деревини через товарні біржі.

Все це обумовило актуальність дослідження кримінальних правопорушень, що вчиняються службовими особами у галузі охорони лісового фонду України.

Структура та обсяг дисертації зумовлена метою і логікою дослідження та складається з анотації державною та англійською мовами, вступу, трьох розділів, які об'єднують вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

По завершенню доповіді Новика В.А. присутніми були поставлені такі запитання:

Василевич В.В.: Шановний здобувач, який передовий зарубіжний досвід запобігання кримінальним правопорушенням, що вчиняються службовими особами у галузі охорони лісового фонду був використаний у Вашій роботі?

Відповідь: за результатами дослідження досвіду зарубіжних країн у запобіганні кримінальним правопорушенням, що вчиняються службовими особами у галузі охорони лісового фонду дає підстави зробити висновок щодо розуміння змісту діяльності у сфері екологічної безпеки, яка спрямована збереження біологічного різноманіття, лісової інвентаризації та кадастрової реєстрації лісів та збереження статусів лісів.

Вивчення кримінального законодавства країн Європи дозволяє виділити особливості відповідальності за вчинення кримінальних правопорушень. В більшості країн передбачена відповідальність за вчинення кримінальних

правопорушень у галузі охорони лісу у розділах, що передбачає відповідальність за злочини проти довкілля (Гл. XI «Злочинні діяння проти природного середовища» Кримінального кодексу Латвійської республіки, «Злочини проти довкілля» КК Республіки Польща, Королівства Іспанія, КК ФНР). Також необхідно звернути увагу на те, що в окремих країнах відповідальність за посягання на лісовий фонд передбачена і у розділах КК «Злочини проти природних ресурсів і навколишнього середовища» та «Про злочини, пов'язані з охороною флори і фауни».

Для інших країн передбачена кримінальна відповідальність за посягання на навколишнє природне середовище у розділі господарських злочинів (Республіка Болгарія, КК Естонської республіки).

Наступна група країн, характеризується віднесенням злочинів про довкілля до групи злочинів і проступків проти суспільного здоров'я (КК Швейцарської Конфедерації, КК Австрійської Республіки). Для кримінального законодавства Австрії характерним є те, що кримінальні правопорушення проти довкілля містяться разом зі суспільними протиправними діяннями (наприклад, створення пожежної ситуації). А також необхідно звернути увагу на те, що окремі дії, що посягають на лісовий фонд (створення загрози рослинному світу) містяться у розділі, що стосуються посягань на чуже майно.

Копан О.В: Шановний дисертант, поясніть генезису та правову регламентацію охорони лісового фонду України в ході Вашого дослідження?

Відповідь: Дослідження генезису та правої регламентації охорони лісового фонду України дозволило виокремити основні етапи розвитку національного законодавства у сфері охорони лісового фонду України та правового регулювання відповідальності службових осіб при здійсненні діяльності в зазначеній сфері, які характеризуються особливостями регулювання відносин лісокористування та правових заходів з охорони лісу в період становлення та розвитку законодавства (X-XIX ст.). Для цього періоду характерно встановлення права власності на ліси, який слугує джерелом задоволення державних та приватних потреб при будівництві. Починаючи з XV століття починається правова охорона лісових угідь та встановлюється покарання за самовільну рубку лісу. XVIII століття – це розвиток правової охорони лісу, але це стосувалося тільки лісів, що знаходилися у державній власності. Також в цей період починається формування кодифікації лісової сфери та встановлення кримінальної відповідальності за посягання на неї;

Наступний етап характеризується організацією ведення державного лісового господарства лісів різних категорій при здійсненні лісокористування, відтворення та формування державного лісового кадастру (20 рр. XX ст.) та правового режиму відповідальності службових осіб, на які покладається відповідальність у сфері охорони, збереження, відновлення лісового фонду. Протягом цього часу відбувається встановлення права загально-народної власності на землю, надра, води і ліси. А також загально-народна власність поєднується з громадською соціалістичною власністю колгоспів і кооперативних організацій. Встановлюється адміністративна та кримінальна відповідальність за вчинення правопорушень, що посягають на лісове господарство. Основою правового регулювання лісового господарства був Лісовий кодекс, який визначав раціональне використання лісів,

їх охорону і захист, відтворення і підвищення продуктивності та підвищення соціалістичної законності у галузі лісових відносин. Відповідальність за порушення лісового господарства передбачалася Кримінальним кодексом (1960 р.) у Главі «Господарські злочини»;

Третій період це – сучасний етап розвитку національного законодавства (XXI ст.), який характеризується формуванням комплексної державної політики щодо правового режиму лісів, спеціального використання лісових ресурсів, управлінням, збереженням, відновленням та охороною, лісового фонду України та визначення правових засад щодо діяльності службових осіб у галузі охорони лісового фонду. Система національного законодавства передбачає сукупність норм, що визначає конкретне посягання на охорону, збереження та відновлення лісового фонду України в розділі УПІ «Злочини проти довкілля» Особливої частини Кримінального кодексу України, але необхідно зазначити, що законодавець передбачив норми, які опосередковано спрямовані на захист лісу. Також законодавством встановлюється адміністративно-правова відповідальність у Главі 7 Кодексу України про адміністративні правопорушення, яка залежить від суми завданого збитку об'єктам навколишнього природного середовища.

Джу́жа О.М.: Шановний дисертант, поясніть які тенденції та закономірностей кримінальних правопорушень у лісовому господарстві в ході Вашого дослідження?

Відповідь: З огляду на результати вивчення кримінальних проваджень, встановлено, що кримінальні правопорушення у лісовому господарстві є те, що починаючи з 2016 року відбувалося зменшення загальної кількості, але починаючи 2021 року починається стрімке зростання. Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем у 2021 р. – 239 (+62,3%), у великих та особливо великих розмірах у 2021 р. – 28 (+10,7%). І стрімке зменшення у 2022 році - привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем – 21 (-318,6%); у великих та особливо великих розмірах – 1 (-96,4%), і відбувається зростання у 2023 році - у великих та особливо великих розмірах – 143 (+99,3%); привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем – 158 (+86,7%). У 2024 році тенденція щодо збільшення досліджуваних кримінальних правопорушень залишається сфері службової діяльності 350 (+19,7%), з них прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди 26 (+30,7%).

Чисельність кримінальних правопорушень сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг характеризується коливаннями у бік збільшення, або зменшення, якщо період 2013-2015 рр. показники практично не змінюються, то починаючи з 2017 р. відбувається зростання показників (+77,05%), що продовжується протягом 2018 р. (+3,4%), у 2019 р. (+0,8%). А вже починаючи з 2020 р. відбувається зменшення кількості зареєстрованих кримінальних правопорушень (-5,6%), що вчиняються службовими особами – 2021 р. (-3,6%), 2022 р. (-43,0%). Але статистичні дані за 2023 р. (+21,2%) та 2024 р. (+11,8%) демонструють збільшення кількості вчинених правопорушень.

При вивченні кримінальних правопорушень у лісовій галузі були визначені стабільні тенденції, що характеризують поступове їх зростання та невелику частку у структурі як всієї злочинності, так і кримінальних правопорушень проти довкілля.

Левченко Ю.О.: Шановний дисертант, які ви можете виділити основні детермінанти, що породжують та обумовлюють кримінальні правопорушення що вчиняються службовими особами у сфері охорони лісового фонду в ході Вашого дослідження?

Відповідь: за результатами аналізу матеріалів судово-слідчої практики виявлено найпоширеніші детермінанти, що впливають на такі фактори вчинення кримінальних правопорушень у сфері охорони лісового фонду: 1) Правовий причинний комплекс містить в собі недосконалість та неврегульованість національного законодавства щодо забезпечення соціального та економічного розвитку країни. Нормативно-правова база, що регулює захист, раціональне природокористування, охорону лісового фонду України має частковий характер щодо забезпечення комплексних заходів щодо охорони, відновлення та збереження лісового фонду України, що приводить до недостатнього фінансування та розвитку лісового господарства; потребує врегулювання продаж необробленої деревини, яка непередбачено. Відповідно Закону України «Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів підприємницької діяльності, пов'язаної з реалізацією та експортом лісоматеріалів» забороняється вивезення за межі митної території України лісоматеріалів та пиломатеріалів цінних та рідкісних порід дерев. А також передбачені строкові обмеження експорту необроблених лісоматеріалів. Незважаючи на моніторинг внутрішнього споживання вітчизняних необроблених лісоматеріалів, а також контроль за неперевищенням обсягу внутрішнього споживання вітчизняних лісоматеріалів існує корупційний ризик щодо контрабанди таких матеріалів.

2) Організаційно-управлінські недоліки обумовлені недосконалістю системи управління та розвитку лісового господарства, відсутність правових та економічних механізмів, стимулювання запровадження природозберігаючих технологій, недосконалість податкової бази, а також нечіткість визначення правового статусу щодо управління землями під поєзакисними лісовими смугами; проблемами кадрового забезпечення та визначення функціональних повноважень Держліагенства, що виконує і контролюючу і господарюючу функцію; способи вчинення кримінальних правопорушень службовими особами у сфері охорони лісового фонду обумовлені відсутність розробленої системи ризиків для виявлення потенційних загроз вчинення досліджуваних злочинів (порядок заготівлі, продажу, експорту деревини, території до відбувається використання об'єктів лісового фонду). Недоліки організації ведення лісового господарства та постачання продукції через механізм декларацій про операції з деревиною, виробів з деревиною, а також регулювання господарства вітчизняної деревообробки.

3) Причини соціального характеру, що свідчать про низький рівень матеріального забезпечення та соціального захисту службових осіб лісового господарства; невизначеність правового статусу працівників правоохоронного

органу (обмеженість прав працівників Держлісоохорони); низький рівень екологічної свідомості та відповідальності за стан довкілля.

Тихонова О.В.: Шановний дисертант, які ви можете виділити основні загальносоціальні заходи запобігання кримінальним правопорушенням у сфері охорони лісового фонду в Україні?

Відповідь: За результатами проведеного дослідження були виділені суб'єкти загальносоціального запобігання, до яких належать органи виконавчої влади загальної компетенції та спеціально-уповноважені державні органи спеціальної компетенції, діяльність яких спрямована на формування відповідної нормативно-правової бази та/або реалізацію запобіжних заходів за допомогою спеціально утворених спеціально уповноважених органів.

В результаті проведеного дослідження, відповідно до завдань, що стоять перед органами виконавчої влади щодо реалізації державної політики у сфері охорони лісового фонду України, запропоновано: 1) доповнення Положення про Державне агентство лісових ресурсів України щодо заходів: «розробка та реалізація державної стратегії раціонального лісокористування, що містить в собі заходи розвитку, захисту, використання, відтворення охорони лісів»; 2) Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року щодо проведення моніторингу діяльності лісокористувачів усіх форм власності шляхом аналізу даних на електронному порталі у сфері лісового господарства, підготовка аналітичних звітів за результатами моніторингу, надсилання звернень щодо виявлених порушень до відповідних правоохоронних та контролюючих органів, що включають: а) обстеження територій, що були є тимчасово окуповані, або звільнені від окупації (території АР Крим, Донецької, Луганської, Запорізької, Харківської, Херсонських областей). Визначення завданої шкоди воєнними (бойовими) діями, особливо завданої шкоди територіям лісового фонду незалежно від того, на землях яких категорій за основним цільовим призначенням вони зростають, та незалежно від права власності на них, у тому числі лісові ділянки, захисні насадження лінійного типу та інші лісовкриті землі; б) обстеження територій, що належать до територій природно-заповідного фонду, оцінка завданої шкоди, що спричинена воєнними (бойовими) діями та визначення напрямків відновлення. До Природно-заповідного фонду належать ділянки суші і водного простору, природні комплекси та об'єкти яких мають особливу природоохоронну, наукову, естетичну, рекреаційну та іншу цінність і виділені з метою збереження природної різноманітності ландшафтів, генофонду тваринного і рослинного світу, підтримання загального екологічного балансу та забезпечення фонового моніторингу навколишнього природного середовища. Виділення окремо цих територій обумовлено особливим правовим режимом охорони та процесом їх відновлення; в) обстеження територій природних комплексів, де поєднуються деревна та чагарникова рослинність з відповідними ґрунтами, трав'яною рослинністю, тваринним світом, мікроорганізмами та іншими природними компонентами, що взаємопов'язані у своєму розвитку, впливають один на одного і на навколишнє природне середовище.

3) Відповідно до повноважень Державної екологічної інспекції, як одного з суб'єктів загальносоціального запобігання пропонується доповнення повноважень

щодо здійснення «державного нагляду (контролю) за додержанням центральними органами виконавчої влади та їх територіальними органами, місцевими органами виконавчої влади про охорони, захисту, використання та відтворення лісів, зокрема щодо: «повноти та законності здійснених заходів службовими особами щодо відтворення лісів, зокрема цінними та рідкісними породами дерев, породами, притаманними відповідному регіону, та повноти заходів з догляду за лісовими культурами на землях, призначених під відновлення лісу; законності надання службовими особами дозволів на добування продуктів лісу та використання лісових ресурсів»;

Іващенко В.О.: Шановний дисертант, які ви можете виділити взаємодію спеціальних суб'єктів, що здійснюють заходи запобігання кримінальним правопорушенням у сфері охорони лісового фонду в Україні?

Відповідь: Визначено форми взаємодії спеціальних суб'єктів, що здійснюють заходи запобігання кримінальним правопорушенням у сфері охорони лісового фонду, що передбачають: спільну діяльність при аналізі даних про стан і тенденції злочинності, обміном інформацією щодо кримінальних правопорушень, що вчиняються службовими особами у галузі охорони лісового фонду України, розробку узгоджених програм профілактики досліджуваних правопорушень (з врахуванням територіальних особливостей) та аналізу ефективності застосованих запобіжних заходів, а також удосконалення правового регулювання запобігання кримінальних правопорушень у галузі охорони лісового фонду України.

Після відповідей на запитання було озвучено висновок наукового керівника – кандидат юридичних наук, професор – Кулакова Н.В.

Як показав аналіз змісту наукової розробки, вибрана дисертантом тема дослідження є досить актуальною та такою, що представляє теоретико-прикладне значення. Відсутність комплексного аналізу теоретичних положень та практичних проблем запобігання кримінальним правопорушенням, що вчиняються у сфері охорони лісового фонду в Україні, а також формування пропозицій, спрямованих на удосконалення запобігання цим кримінальним правопорушенням, підвищення ефективності існуючих форм і методів запобігання таким кримінальним правопорушенням, визначення чинників, які впливають на відтворення (поширення) кримінальних правопорушень у сфері охорони лісового фонду дозволили наголосити на довгострокових, які визначають фактори фінансової злочинності в умовах погіршення криміногенної обстановки, що обумовлена недоліками превентивної діяльності, підтверджують актуальність і своєчасність виділення та розроблення напрямів підвищення ефективності заходів спеціально-кримінологічного запобігання досліджуваним кримінальним правопорушенням та рекомендації щодо удосконалення взаємодії підрозділів Національної поліції України з іншими суб'єктами запобігання кримінальним правопорушенням, що вчиняються службовими особами у галузі охорони лісового фонду України.

Вищеназвані аспекти і обумовили актуальність та необхідність дослідження та розробки ефективних запобіжних заходів цього негативного явища в Україні.

Для досягнення поставленої мети і завдань цієї дисертації Новик В.А. правильно визначив об'єкт, предмет і методи дослідження, які уміло використав

при вирішенні конкретних проблем теоретичного та практичного характеру у своїй дисертації.

Дисертант має достатній загальний рівень розвитку та професійно грамотно володіє вибраним арсеналом дослідження, що в кінцевому результаті, дозволило логічно сформулювати наукову новизну цієї розробки, а саме: за своїм змістом та структурою дисертація є одним із перших у вітчизняному кримінальному праві та кримінології комплексним дослідженням запобігання кримінальним правопорушенням, що вчиняються службовими особами у галузі охорони лісового фонду України.

Конкретний внесок дисертанта в наукову розробку окреслених положень полягає в обґрунтуванні пропозицій та рекомендацій, що містять елементи наукової новизни й мають теоретичне та практичне значення, зокрема: 1) визначені складові елементи кримінологічної характеристики кримінальних правопорушень, що вчиняються службовими особами у сфері охорони лісового фонду на основі даних офіційної статистики та спеціально організованого дослідження матеріалів кримінальних проваджень щодо стану, динаміки та географії досліджуваних кримінальних правопорушень; 2) здійснена типологізація службових осіб, що вчиняють кримінальні правопорушення у сфері охорони лісового фонду на основі аналізу мотивації та характеристики поведінки при виконанні покладених на них функцій здійснення державного контролю за додержанням вимог лісового законодавства, при усвідомленні вчинення кримінального правопорушення та створенні ситуації не тільки для можливості вчинення потенційного кримінального правопорушення, але й приховування слідів своєї протиправної діяльності; 3) розроблено наукові засади застосування методики кримінологічного запобігання кримінальним правопорушенням у сфері охорони лісового фонду України (ст.ст. 245, 247, 252, 364, 365, 367 КК України) на основі аналізу результатів моніторингу ефективності протидії кримінальним правопорушенням, що вчиняються службовими особами при виконанні покладених на них правових, лісоохоронних та інших заходів, спрямованих на збереження, розширене відтворення, невиснажливе використання лісових ресурсів; 4) обґрунтовано систему заходів взаємодії суб'єктів запобігання вчиненню кримінальних правопорушень, що вчиняються службовими особами у галузі охорони лісового фонду України, що містить комплекс спільних дій Державного бюро розслідувань, Національної поліції, Офісу Генерального прокурора, Спеціалізованої екологічної прокуратури та Державного лісового агентства на основі підготовки спеціалістів, обміну інформацією, використанні зарубіжного досвіду, організації та проведення спільних оперативних заходів, спрямованих на припинення протиправної діяльності службових осіб; 5) запропоновано застосування заходів, що є невідкладними (передбачають реагування на конкретні небезпечні ситуації - відновлення лісового фонду на тимчасово окупованих територіях) та постійними (що мають систематичний характер та спрямовані на постійне застосування заходів збереження, відновлення, охорони та використання лісового фонду) і реалізуються під час дії правового режиму воєнного або надзвичайного стану, після закінчення воєнних (бойових) дій та повернення контролю держави над раніше окупованими

територіями повинно бути здійснено обстеження лісового фонду та визначення наслідків воєнних (бойових) дій. На основі обстеження лісу та завданої шкоди внаслідок воєнних (бойових) дій Держлісагентством у лісах державних підприємств, установ і організацій, що належать до сфери його управління здійснюється підготовка документів, де визначається обсяг завданої шкоди (прямі, побічні збитки), визначається оціночна вартість завданого збитку лісовому господарству. Збитки визначаються відповідно експертних висновків.

Протягом роботи над дисертацією, змінювалося, у тому числі за вказівками наукового керівника, змістове наповнення більшої частини її розділів та підрозділів. При цьому дисертантом було проведено необхідний обсяг роботи з опрацювання значного переліку наукових, законодавчих та інших джерел за темою дослідження. Робота містить нові наукові положення й науково обґрунтовані результати в галузі кримінології, що в сукупності розв'язують важливе науково-прикладне завдання.

Зміст дисертації цілком відповідає заявленій дисертантом науковій спеціальності, робота пройшла належну апробацію. Дисертація є самостійною, завершеною роботою. Дослідження виконано зрозумілою, юридично і літературно грамотною мовою.

Оформлення дисертації загалом відповідає встановленим МОН України вимогам, тому автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» і може бути рекомендована до разового захисту у спеціалізованій вченій раді.

Після цього слово було надано **рецензентам** наукової праці:

Доктор юридичних наук, професор Тихонова О.В. відзначила, що тема дисертаційного дослідження Новика О.А. на тему «Кримінологічна характеристика та запобігання кримінальним правопорушенням, що вчиняються службовими особами у галузі охорони лісового фонду України» безумовно є актуальною, оскільки в основі державної політики нашої держави є запобігання кримінальним правопорушенням, серед яких є недопущення вчинення злочинів проти навколишнього природного середовища. Серед такого напрямку діяльності є охорона, відновлення, збереження лісового фонду, який є національним багатством України і саме це потребує застосування системних, комплексних невідкладних заходів не тільки від органів державної влади, але й від всіх членів суспільства. Ефективність здійснення запобіжної діяльності у сфері охорони лісової галузі неможлива без ретельного кримінологічного аналізу стану і тенденцій кримінальних правопорушень проти довкілля. Такий аналіз дозволить виявити особливості вчинення злочинів у сфері охорони лісового фонду.

З позитивного боку слід відмітити, що основою дисертації є зведені дані вивчення 274 відкритих за ст.ст. 245, 247, 252, 364, 365, 367 КК України кримінальних проваджень за період з 2015-2022 рр. з усіх областей України; узагальнені результати опитувань 107 слідчих та оперативних працівників Державного бюро розслідувань (м. Київ, Київської, Житомирської, Кіровоградської, Рівненської та Закарпатської областей), 67 прокурорів (м. Київ,

Київської, Волинської, Житомирської, Кіровоградської, Рівненської, Івано-Франківської та Закарпатська області); аналітичні узагальнення ДБР України, МВС України, Національної поліції України, Офісу Генерального прокурора, Верховного Суду, Державної судової адміністрації України, матеріали Державної лісової охорони, а також результати значного досвіду роботи автора безпосередньо у підрозділах оперативного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень, вчинених службовими особам.

З аналізу дисертації видно, що автор детально дослідив особливості, стан та динаміку кримінальних правопорушень, що вчиняються у галузі охорони лісового фонду в Україні, характеристики осіб, які вчинили досліджувані кримінальні правопорушення, що дало можливість здійснити їх подальшу типологію та на її основі розробити заходи запобігання.

Особливої уваги запропоновано автором інформацію про особу злочинця, що вчиняє кримінальні правопорушення у сфері охорони лісового фонду: 1) «ситуативний тип» - вчиняють протиправні діяння під впливом ситуації гострої необхідності в коштах, або доступності протиправного результату, окремі особи цього типу не завжди є активними у створенні таких ситуацій; 2) «конформіський тип» - особи з нестійкою позитивною спрямованістю, для них характерна мінімальна негативна спрямованість; 3) «патологічний тип» - характеризуються системною, усвідомленою протиправною діяльністю та втягненням до неї інших осіб.

Протиправна поведінка осіб базується на сформованості поглядів та переконань, які обумовлені життєвим та професійним досвідом, що сприяв формуванню установки щодо можливості та безкарності вчинення кримінальних правопорушень.

Спираючись на результати дослідження кримінальних проваджень та міжнародного досвіду запобігання кримінальних правопорушень, що вчиняються у сфері охорони лісового фонду автор наголошує на потребі удосконалення кримінологічних підходів до зарубіжних практик запобігання кримінальних правопорушень, що вчиняються у сфері охорони лісового фонду на:

1) *загальні*: запобігання кримінальним правопорушенням, що вчиняються службовими особами у галузі охорони лісового фонду є система дій, спрямованих на регулювання соціальних процесів взаємодії суспільства та природи, постійного цілеспрямованого контролю держави за порядком лісокористування, що забезпечує екологічну безпеку держави. Суб'єктами загальносоціального запобігання, є органи виконавчої влади загальної компетенції та спеціально-уповноважені державні органи спеціальної компетенції, діяльність яких спрямована на формування відповідної нормативно-правової бази та/або реалізацію запобіжних заходів за допомогою спеціально утворених спеціально уповноважених органів, запропоновано: а) доповнення Положення про Державне агентство лісових ресурсів України щодо заходів: «3. Основними завданнями Держлісагентства є: розробка та реалізація державної стратегії раціонального лісокористування, що містить в собі заходи розвитку, захисту, використання, відтворення охорони лісів»;

б) Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року щодо проведення моніторингу діяльності лісокористувачів усіх форм власності шляхом аналізу даних на електронному порталі у сфері лісового господарства, підготовка аналітичних звітів за результатами моніторингу, надсилання звернень щодо виявлених порушень до відповідних правоохоронних та контролюючих органів, що включають :

в) Відповідно до повноважень Державної екологічної інспекції, як одного з суб'єктів загальносоціального запобігання пропонується доповнення повноважень щодо здійснення «державного нагляду (контролю) за додержанням центральними органами виконавчої влади та їх територіальними органами, місцевими органами виконавчої влади про охорони, захисту, використання та відтворення лісів, зокрема щодо:

2) *спеціальні*: заходи спрямовані на недопущення службовими особами у галузі охорони лісового фонду є комплексом заходів, спрямованим на усунення причин та умов кримінальних правопорушень та недопущення вчинення їх службовими особами у галузі охорони лісового фонду України. Суб'єктами такої діяльності є Державне бюро розслідувань України, Національна поліція України, Спеціальна екологічна прокуратура Офісу Генерального прокурора, Державна лісова охорона України, Державна охорона природно-заповідного фонду України та ін. В межах заходів спеціально-кримінологічного запобігання автором запропоновано удосконалення кримінального законодавства щодо відповідальності службових осіб: Стаття 245. Знищення або пошкодження об'єктів рослинного світу, Стаття 247. Порушення законодавства про захист рослин, Стаття 252. Умисне знищення або пошкодження територій, взятих під охорону держави, та об'єктів природно-заповідного фонду

Слід також відмітити, що обрана автором структура дисертації дозволила послідовно і системно проаналізувати широкий спектр проблем, які стосуються питань запобігання кримінальних правопорушень, що вчиняються службовими особами у галузі охорони лісового фонду в Україні. Під час розподілу основного тексту за розділами (підрозділами) дисертації автором дотримано правил пропорційності, взаємовиключення і неперервності. Матеріал викладено послідовно, в основному правильно, співвідносячи загальні та конкретні питання, сформулювало необхідні наукові дефініції.

Результати дисертації апробовано у виступах на науково-теоретичних конференціях та опубліковано у наукових фахових виданнях України, що свідчить про їх новизну та актуальність.

Викладене вище дає підстави для остаточного висновку про те, що дисертаційне дослідження Новика Віталія Аліковича на тему «Кримінологічна характеристика та запобігання кримінальним правопорушенням, що вчиняються службовими особами у галузі охорони лісового фонду України», відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами й доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Вимог до

оформлення дисертації» від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами й доповненнями від 31 травня 2019 року № 759) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 та може бути рекомендоване до разової спеціалізованої вченої ради для попереднього розгляду і захисту на здобуття ступеня доктора філософії.

Кандидат юридичних наук, професор Левченко Ю.О. відзначив, що тема дисертаційного дослідження Новика О.А. безумовно є актуальною та зумовлена тим, що запобігання кримінальним правопорушенням у сфері лісового фонду можна визначено як комплекс взаємопов'язаних заходів, що спрямовані на недопущення вчинення злочинних посягань на лісові ресурси України шляхом обмеження, нейтралізації та усунення дії детермінант кримінальних протиправних діянь, що являють собою реалізацію національних пріоритетів охорони лісів на державному та регіональному рівні й одночасного створення сприятливих умов для реалізації місцевих інтересів у цій сфері силами регіонів за допомогою методів, що враховують соціально-економічну та природно-географічну специфіку територій.

Масштабність воєнних дій, суб'єктів та заходів захисту й охорони, значною мірою впливають на стан реалізації, зумовлюючи необхідність узгодження їх дій, розроблення принципово нових підходів у забезпеченні комплексного характеру такої діяльності, зокрема за рахунок застосування та реалізації кримінологічних програмно-цільових завдань. Констатовано, що головною правовою проблемою мінімізації кримінальних правопорушень у сфері лісового фонду є відсутність повноважень державних органів щодо формування та реалізації політики щодо обігу лісоматеріалів, особливо в частині забезпечення ефективного контролю за обігом круглих лісоматеріалів й запобігання обігу незаконної заготовленої деревини.

Складову такого запобігання становлять заходи соціально-економічного характеру, позаяк розвиток економіки в умовах воєнного стану напругу пов'язаний зі станом забезпеченості людей, зростання якого зменшить гостроту соціальних проблем. Наголошено, що потребує закріплення єдиних стандартів дозвільної системи лісових ресурсів України, зокрема в частині охорони лісових ресурсів; проведення експертиз й сертифікації лісових ресурсів.

Розглядаючи таку проблему зауважимо, що до дозвільних засобів слід віднести: 1) дозволи в сфері охорони лісових ресурсів; 2) експертизу в сфері охорони лісових ресурсів; 3) сертифікацію лісових ресурсів.

Дисертація, поряд з іншими науковими розвідками, є одним із перших в Україні дослідженням, в якому на основі комплексної кримінологічної характеристики та вивчення матеріалів кримінальних проваджень і судової практики запропоновано шляхи запобігання кримінальних правопорушень, що вчиняються у сфері лісового фонду в Україні. Сформульовані положення і рекомендації надали можливість отримати систему теоретичних поглядів на стан, тенденції і перспективи розвитку цього напрямку та запропонувати конкретні

шляхи їх реалізації в практичній діяльності. У дисертації обґрунтовано низку нових важливих положень, висновків і рекомендацій, що мають важливе теоретичне та практичне значення.

Структура дисертаційного дослідження, запропонована дисертантом, в цілому, є логічно побудованою та ґрунтується на комплексному підході до аналізу проблем запобігання кримінальних правопорушень. Розділи дисертації поєднані загальною метою дослідження і в них, відповідно до плану дослідження, розкривається його об'єкт і предмет. Нові положення, висновки і рекомендації, що висуваються в дисертації, в роботі обґрунтовуються, у першу чергу, за допомогою цілої низки методологічних принципів та методів. Вміло застосована автором методологія наукового пошуку є традиційною для науки кримінології.

Емпіричну базу дослідження становлять зведені дані вивчення 274 відкритих за ст.ст. 245, 247, 252, 364, 365, 367 КК України кримінальних проваджень за період з 2015-2022 рр. з усіх областей України; узагальнені результати опитувань 107 слідчих та оперативних працівників Державного бюро розслідувань (м. Київ, Київської, Житомирської, Кіровоградської, Рівненської та Закарпатської областей), 67 прокурорів (м. Київ, Київської, Волинської, Житомирської, Кіровоградської, Рівненської, Івано-Франківської та Закарпатська області); аналітичні узагальнення ДБР України, МВС України, Національної поліції України, Офісу Генерального прокурора, Верховного Суду, Державної судової адміністрації України, матеріали Державної лісової охорони, а також результати значного досвіду роботи автора безпосередньо у підрозділах оперативного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень, вчинених службовими особам.

Основні положення та висновки, що сформульовані в дисертації, відображено в дванадцяти наукових працях, серед яких чотири статті – у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових з юридичних наук та міжнародних наукометричних баз, одинадцять статей – у збірниках тез наукових доповідей (2021–2025 рр.).

Аналіз змісту роботи свідчить про те, що в результаті проведеного дослідження дисертанту вдалося вирішити поставлені задачі та отримати нові, поглиблені для науки результати. Сформульовані дисертантом наукові положення, висновки і рекомендації обґрунтовані. Вивчення дисертаційного дослідження свідчить про самостійність проведеного дослідження, його актуальність і достатній науковий рівень, суттєве теоретичне і практичне значення. Висновки і узагальнення, яких дійшов автор, успішно можуть використовуватись і надалі у науково-дослідній, правотворчій, правоохоронній сфері та освітньому процесі.

Викладене вище дає підстави для **остаточного висновку** про те, що дисертаційне дослідження Новика Віталія Аліковича на тему «Кримінологічна характеристика та запобігання кримінальним правопорушенням, що вчиняються службовими особами у галузі охорони лісового фонду України», подане на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право» відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у

зкладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами й доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами й доповненнями від 31 травня 2019 року № 759) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 може бути рекомендоване до разової спеціалізованої вченої ради для попереднього розгляду і захисту на здобуття ступеня доктора філософії.

В обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь:

Кандидат юридичних наук Бондар С.В. відзначив, що для дослідження обрана актуальна тема, яка має велике теоретичне і практичне значення у запобіганні кримінальним правопорушенням, що вчиняються у галузі охорони лісового фонду України.

Питання плану сформульовані таким чином, що загалом охоплюють основні аспекти теми дослідження і обумовлюють розкриття теми. Автор використав достатню кількість джерел. Тема роботи актуальна, зміст роботи вказує на те, що дисертант загалом успішно вирішив ті завдання, які він ставив перед собою. Наукова новизна отриманих результатів складається з оригінальних підходів здобувача до вирішення теоретичних і практичних питань, що пов'язані з концептуальними теоретичними та практичними засадами запобігання кримінальним правопорушенням, що вчиняються у галузі охорони лісового фонду України.

У дослідженні проаналізована відповідна статистика та відомості з кримінальних проваджень стосовно досліджуваної проблематики. Автор правильно визначив основні напрями своїх досліджень. Вдало обрана методологія дослідження надала можливість дисертанту повністю досягти поставленої мети.

Враховуючи вищевикладене, дисертація Новика Віталія Аліковича на тему «Кримінологічна характеристика та запобігання кримінальним правопорушенням, що вчиняються службовими особами у галузі охорони лісового фонду України» відповідає вимогам, які пред'являються до дисертації, та може бути рекомендована до разового захисту у спеціалізованій вченій раді для попереднього розгляду і захисту на здобуття ступеня доктора філософії.

Кандидат юридичних наук, доцент Чукаєва А.В. у своєму виступі підтримала попередніх доповідачів, акцентувала увагу на глибокому змісті авторських визначень і висновків. Відзначила, що дисертаційне дослідження є теоретично і практично значущим. Підкреслила, що у процесі доповіді головних положень дисертаційного дослідження, а також під час відповідей на запитання, Новика В.А. продемонстрував знання нормативних та доктринальних джерел, на підставі яких була підготовлена дисертаційна робота, вміння їх узагальнювати, аналізувати, формулювати власні висновки.

У підсумку, дисертація Новика Віталія Аліковича на тему «Кримінологічна характеристика та запобігання кримінальним правопорушенням, що вчиняються

службовими особами у галузі охорони лісового фонду України» відповідає вимогам, які ставляться до дисертації, та може бути рекомендована до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Новика Віталія Аліковича на тему «Кримінологічна характеристика та запобігання кримінальним правопорушенням, що вчиняються службовими особами у галузі охорони лісового фонду України»

Обґрунтування вибору теми дослідження. Одним з основних завдань політики нашої держави є запобігання вчиненню кримінальних правопорушень, серед яких є недопущення вчинення злочинів проти навколишнього природного середовища. Забезпечення збереження, відновлення, охорони лісу, який є національним багатством України забезпечується суб'єктами, на які покладаються функції з організації та координації заходів з охорони державного лісового фонду. Ними реалізується система заходів, спрямованих на усунення порушень лісового законодавства. Незважаючи на розгалужену систему нормативно-правових актів та заходів, які передбачають захист лісового фонду України сьогодні спостерігається негативні тенденції кримінальних правопорушень у сфері охорони навколишнього природного середовища, у тому числі і лісів. Системність та масштабність протиправних проявів, пов'язані з значним рівнем корупції у лісовій галузі, що призводить до порушення екологічної рівноваги, масового знищення об'єктів рослинного світу, забруднення значних територій, виникнення надзвичайних ситуацій природного характеру та створює загрозу національній та екологічній безпеці України.

Особливу небезпеку викликає вчинення кримінальних правопорушень службовими особами, у галузі охорони лісового фонду України. Оскільки саме на таких осіб покладається здійснення державного контролю за дотриманням лісового законодавства та забезпечення охорони лісів від пожеж, незаконних рубок, захист від шкідників і хвороб, пошкодження внаслідок антропогенного та іншого шкідливого впливу.

Забезпечення збереження лісового фонду обумовлено зростанням кількості кримінальних правопорушень та збільшенням завданої шкоди діями у сфері використання лісових ресурсів. Незважаючи на те, що кримінальні правопорушення проти довкілля у структурі всіх правопорушень складають невеличку частку (0,85%) за період 2013-2024 рр, відбувається їх постійне збільшення в середньому + 19,85% кожного року. Особливу небезпеку викликає вчинення кримінальних правопорушень службовими особами у сфері охорони лісового фонду України. При вивченні матеріалів кримінальних правопорушень, що були вчинені службовими особами у лісовій галузі були виявлена стабільна тенденція, що з однієї сторони, характеризують їх невелику частку у структурі всієї злочинності (0,06%), так і кримінальних правопорушень у галузі охорони лісового фонду (4,1%). Але аналіз даних офіційної статистики свідчить про стабільне збільшення досліджуваних кримінальних правопорушень починаючи з

2017 р. (+11,7%), 2019 р. (+4,3%), 2020 р. (+60,1%), 2021 р. (+11,0%), 2022 р. (+69,4%), 2023 р. (+23,7%), 2024 р. (+60,4%). І тільки 2018 р. (-22,5%) є виключенням з загальної тенденції.

Найбільша чисельність кримінальних правопорушень у сфері охорони лісового фонду, що вчиняються службовими особами була виявлена у Харківській, Закарпатській та Чернівецькій областях. Найзначніші фінансові втрати встановлено у Харківській (20,9 млн. грн.), Волинській (17,2 млн. грн.), Київській (13 млн. грн.) та Вінницькій (понад 9,7 млн. грн.) областях, на які припадає понад 22% від загальної суми встановлених у сфері охорони лісового господарства збитків. А найбільша завдана шкода була встановлена в Херсонській, Київській, Львівській, Харківській, Волинській, Вінницькій областях. Тільки протягом 2024 року було завдано 417507 тис. гр. збитку від вчинених кримінальних правопорушень службовими особами у сфері охорони лісового фонду України.

У працях вітчизняними вчених О. М. Бандурки, В. С. Батиргарєєвої, В. В. Василевича, М. Г. Вербенського, А. А. Вознюка, В. В. Голіни, Б. М. Головкіна, С. Ф. Денисова, О. М. Джужі, В. М. Дрьоміна, О. О. Дудорова, А. П. Закалюка, А. Ф. Зелінського, В. П. Ємельянова, О. Г. Кальмана, О. М. Кваші, М. Г. Колодяжного, О. Є. Користіна, М. В. Корнієнка, О. М. Костенка, О. Г. Кулика, О. М. Литвака, М. І. Мельника, Є. С. Назимка, Ю. В. Орлова, А. В. Савченка, Є. Д. Скулиша, В. І. Шакуна, О. Н. Ярмиш, Н. М. Ярмиш та іншими були закладені фундаментальні засади запобігання кримінальним правопорушенням.

Проблеми забезпечення охорони навколишнього природного середовища були здійснені вченими у галузі екологічного, земельного та кримінального права, криміналістики, лісівництва, а також кримінології. Насамперед піднімалися питання щодо правового регулювання охорони лісів, особливого режиму використання та управління лісовим фондом України, кримінальної відповідальності за посягання на лісові ресурси та розслідування цих кримінальних правопорушень. Вчені, які досліджували злочини у сфері охорони лісового фонду – А. М. Бабенко, В. С. Батиргарєєва, С. Б. Гавриш, А. П. Гетьман, Б. М. Головкін, О. О. Дудоров, Т. П. Єгорова, О. В. Заїчко, І. В. Козич, Т. В. Корнякова, П. В. Кравець, М. І. Мельник, І. І. Митрованов, О. В. Одерій, О. М. Пилипенко, Є. О. Письменський, Г. С. Поліщук, М. Ю. Попков, О. В. Скворцова, О. В. Старчоус, Т. М. Сторожук, Ю. А. Турлова, С. М. Шершун, А. М. Шульга, О. М. Шуміло та ін.

Незважаючи на важливість науко-прикладного значення праць вітчизняних вчених, питання запобігання кримінальних правопорушень, що вчиняються службовими особами у галузі охорони лісового фонду України не були досліджені і потребують вивчення. Проблеми кримінальної відповідальності та кримінологічної характеристики службових осіб досліджувалися вітчизняними вченими П. П. Андрушко, П. С. Берзіним, В. І. Борисовим, Л. П. Брич, В. М. Бурдіним, Р. М. Горою, О. М. Грудзур, З. А. Загинею-Заболотенко, К. П. Задоею, Г. М. Зеленовим, В. М. Киричко, О. О. Квашею, В. П. Коваленко, О. М. Костенко, Р. Л. Максимовичем, М. І. Мельником, А. А. Музикою, В. О. Навроцьким, М. І.

Пановим, А.В. Савченко, П. Фрісом, М. І. Хавронюком, Г. Л. Шведова. Сучасний стан та тенденції кримінальних правопорушень, що вчиняються службовими особами потребують постійного удосконалення запобіжної діяльності на основі постійного моніторингу кримінальної ситуації та оцінки ризиків в діяльності службових осіб у галузі охорони лісового фонду України. Необхідно звернути увагу, що і недоліки законодавчого характеру, що обумовлюють неефективність здійснення досудового розслідування кримінальних правопорушень у сфері охорони лісового фонду, сприяють вчиненню зазначених протиправних дій. Фактором, який сприяє зниженню ефективності застосування заходів запобігання кримінальним правопорушенням службових осіб, у галузі охорони лісового фонду є різна кваліфікація органами досудового розслідування протиправних дій підозрюваних осіб відповідно кримінального законодавства, а також неврегульованість у законодавстві порядку перевезення та переробки незаконно зрубаного лісу, мінімізації митних платежів під час експорту лісу, а також монополізація діяльності з організації продажу деревини через товарні біржі.

Все це обумовило актуальність дослідження кримінальних правопорушень, що вчиняються службовими особами у галузі охорони лісового фонду України.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері (розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 серпня 2012 року № 569), Стратегії національної безпеки України (Указ Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020), Стратегії боротьби з організованою злочинністю (розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2020 року № 1126), Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року (розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 жовтня 2021 року № 1363-р), Пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2016–2020 роки (постанова загальних зборів Національної академії правових наук України від 3 березня 2016 року), Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024 роки (наказ Міністерства внутрішніх справ (МВС) України від 11 червня 2020 року № 454), Основних напрямів наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2018–2020 роки (рішення Вченої ради від 26 грудня 2017 року, протокол № 28) та на 2021–2024 роки (рішення Вченої ради від 21 листопада 2020 року, протокол № 23).

Тема дисертації затверджена Вченою радою Національної академії внутрішніх справ від 26 жовтня 2021 року (протокол № 20).

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є теоретичне узагальнення та практичне розв'язання завдання розробки та застосування запобігання кримінальним правопорушенням, що вчиняються службовими особами у галузі охорони лісового фонду України, що полягає у внесенні науково обґрунтованих змін і доповнень до національного законодавства.

Для досягнення зазначеної мети необхідно було вирішити наступні *завдання*:
– з'ясувати сучасний стан наукових досліджень проблем запобігання кримінальним правопорушенням, що вчиняються службовими особами у галузі охорони лісового фонду в Україні;

- розкрити генезис кримінальної відповідальності за кримінальні правопорушення, що вчиняються службовими особами у галузі охорони лісового фонду в Україні;

- виокремити особливості зарубіжного досвіду законодавчої регламентації кримінальної відповідальності за кримінальні правопорушення, що вчиняються службовими особами у галузі охорони лісового фонду в Україні;

- охарактеризувати стан, структуру, динаміку та географію кримінальних правопорушень, що вчиняються службовими особами у галузі охорони лісового фонду в Україні;

- визначити кримінологічно значущі ознаки службових осіб, які вчиняють кримінальні правопорушення у галузі охорони лісового фонду в Україні;

- виокремити причини та умови кримінальних правопорушень, що вчиняються службовими особами у галузі охорони лісового фонду в Україні;

- сформулювати концептуальне бачення загальносоціальних заходів запобігання кримінальним правопорушенням, що вчиняються службовими особами у галузі охорони лісового фонду в Україні;

- розробити спеціально-кримінологічні заходи запобігання кримінальним правопорушенням, що вчиняються службовими особами у галузі охорони лісового фонду в Україні;

- удосконалити взаємодію суб'єктів запобігання кримінальним правопорушенням у галузі охорони лісового фонду в Україні.

Об'єктом дослідження є суспільно-правові відносини, пов'язані з охороною навколишнього природного середовища та запобігання кримінальним правопорушенням в Україні.

Предметом дослідження є запобігання кримінальним правопорушенням, що вчиняються службовими особами у галузі охорони лісового фонду в Україні.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети та вирішення обумовлених нею задач використовувалися загальнонаукові та спеціальні методи, зокрема *діалектичний* – використовувався для вивчення предмету дослідження, побудови результатів загальних оцінок та висновків дослідження (розділи 1 – 3); *історико-правовий* – у процесі визначення соціальної обумовленості криміналізації посягань у галузі охорони лісового фонду України, теоретичних досліджень, законодавства й правозастосовної практики (підрозділи 1.1, 1.2); *формально-логічний* – з метою надання кримінально-правої та кримінологічної характеристики кримінальних правопорушень, що вчиняються службовими особами у галузі охорони лісового фонду в Україні; (підрозділ 1.2, 1.3, розділ 2); *порівняльно-правовий* – для виявлення особливостей запобігання кримінальним правопорушенням, що вчиняються службовими особами у галузі охорони лісового фонду в Європейських країнах та Сполучених Штатах Америки, в перспективі удосконалення вітчизняного законодавства у сфері охорони лісового фонду України, а також запровадження зарубіжної практики охорони лісового господарства (підрозділи 1.3, 3.1, 3.2); *статистичні методи* – під час обробки даних офіційної статистики щодо зареєстрованих кримінальних правопорушень, що вчиняються службовими особами у галузі охорони лісового фонду України, з подальшим аналізом кількісних та якісних характеристик досліджуваних

кримінальних правопорушень (підрозділи 2.1, 2.2, 3.2); *соціологічні* (анкетування та інтерв'ювання) при опитуванні співробітників правоохоронних органів щодо ефективності запобіжної діяльності у сфері охорони лісового фонду України та удосконалення такої діяльності; *моделювання* – на основі узагальнення даних з метою прогнозування розвитку ситуації у сфері охорони лісового фонду України (розділи 1–3); *логічний* – при аналізі правового регулювання заходів охорони, відновлення, збереження та відновлення лісів; (підрозділи 1.2, 3.1, 3.2); *психологічні* методи (опитування, тестування) надали змогу виявити особливості службової особи, що вчиняють кримінальні правопорушення у сфері охорони лісового фонду України (підрозділи 2.2); *статистичний* метод – для здійснення аналізу зібраних емпіричних даних, а також офіційної статистичної звітності (розділи 2–3).

Емпіричну базу дослідження становлять зведені дані вивчення 274 відкритих за ст.ст. 245, 247, 252, 364, 365, 367 КК України кримінальних проваджень за період з 2015-2022 рр. з усіх областей України; узагальнені результати опитувань 107 слідчих та оперативних працівників Державного бюро розслідувань (м. Київ, Київської, Житомирської, Кіровоградської, Рівненської та Закарпатської областей), 67 прокурорів (м. Київ, Київської, Волинської, Житомирської, Кіровоградської, Рівненської, Івано-Франківської та Закарпатська області); аналітичні узагальнення ДБР України, МВС України, Національної поліції України, Офісу Генерального прокурора, Верховного Суду, Державної судової адміністрації України, матеріали Державної лісової охорони, а також результати значного досвіду роботи автора безпосередньо у підрозділах оперативного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень, вчинених службовими особам.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є одним з перших монографічних досліджень, в якому на основі комплексної кримінологічної характеристики та вивчення слідчої і судової практики запропоновано шляхи запобігання кримінальним правопорушенням, що вчиняються службовими особами у галузі охорони лісового фонду України. У роботі обґрунтовано низку нових концептуальних положень, висновків і рекомендацій, зокрема:

вперше:

- визначені складові елементи кримінологічної характеристики кримінальних правопорушень, що вчиняються службовими особами у сфері охорони лісового фонду на основі даних офіційної статистики та спеціально організованого дослідження матеріалів кримінальних проваджень щодо стану, динаміки та географії досліджуваних кримінальних правопорушень;

- здійснена типологізація службових осіб, що вчиняють кримінальні правопорушення у сфері охорони лісового фонду на основі аналізу мотивації та характеристики поведінки при виконанні покладених на них функцій здійснення державного контролю за додержанням вимог лісового законодавства, при усвідомленні вчинення кримінального правопорушення та створенні ситуації не тільки для можливості вчинення потенційного кримінального правопорушення, але й приховування слідів своєї протиправної діяльності;

- розроблено наукові засади застосування методики кримінологічного запобігання кримінальним правопорушенням у сфері охорони лісового фонду України (ст.ст. 245, 247, 252, 364, 365, 367 КК України) на основі аналізу результатів моніторингу ефективності протидії кримінальним правопорушенням, що вчиняються службовими особами при виконанні покладених на них правових, лісоохоронних та інших заходів, спрямованих на збереження, розширене відтворення, невиснажливе використання лісових ресурсів;

- обґрунтовано систему заходів взаємодії суб'єктів запобігання вчиненню кримінальних правопорушень, що вчиняються службовими особами у галузі охорони лісового фонду України, що містить комплекс спільних дій Державного бюро розслідувань, Національної поліції, Офісу Генерального прокурора, Спеціалізованої екологічної прокуратури та Державного лісового агентства на основі підготовки спеціалістів, обміну інформацією, використанні зарубіжного досвіду, організації та проведення спільних оперативних заходів, спрямованих на припинення протиправної діяльності службових осіб;

- запропоновано застосування заходів, що є невідкладними (передбачають реагування на конкретні небезпечні ситуації – відновлення лісового фонду на тимчасово окупованих територіях) та постійними (що мають систематичний характер та спрямовані на постійне застосування заходів збереження, відновлення, охорони та використання лісового фонду) і реалізуються під час дії правового режиму воєнного або надзвичайного стану, після закінчення воєнних (бойових) дій та повернення контролю держави над раніше окупованими територіями повинно бути здійснено обстеження лісового фонду та визначення наслідків воєнних (бойових) дій. На основі обстеження лісу та завданої шкоди внаслідок воєнних (бойових) дій Держлісагентством у лісах державних підприємств, установ і організацій, що належать до сфери його управління здійснюється підготовка документів, де визначається обсяг завданої шкоди (прямі, побічні збитки), визначається оціночна вартість завданого збитку лісовому господарству. Збитки визначаються відповідно експертних висновків.

удосконалено:

- складові елементи кримінологічної характеристики кримінальних правопорушень, що вчиняються службовими особами у галузі охорони лісового фонду України на основі вивчення стану та тенденцій досліджуваних кримінальних правопорушень, визначення переважаючих способів їх вчинення (службовому підробленні документів, виготовленні фіктивних товарно-супровідні документів, використання службового становища) та форм співучасті, насамперед за попередньою групою осіб; співвідношення розміру завданої шкоди державі та відшкодованих сум збитку;

- класифікацію причин та умов кримінальних правопорушень, що вчиняються службовими особами у галузі охорони лісового фонду України, що характеризують недоліки у правовій, екологічній, соціальній сфері та в економіці та наслідками в організаційно-управлінській діяльності, що призводять до вчинення злочинів, шляхом взаємодії мотивації поведінки особи та конкретної життєвої ситуації;

- кримінологічні підходи до визначення типологізації службових осіб, що вчиняють кримінальні правопорушення у галузі охорони лісового фонду на основі аналізу особливостей мотивації поведінки, що обумовила протиправний характер діяльності особистості;

- запропоновано систему державного моніторингу (моніторингово контролю) як складової частини моніторингу стану лісів на основі аналізу даних матеріалів кримінальних проваджень щодо виявлення способів вчинення кримінальних правопорушень службовими особами у сфері охорони лісового фонду та ризиків завдання шкоди лісовому господарству, встановлення причин та умов вчинення службовими особами кримінальних правопорушень у галузі охорони лісового господарства та визначення заходів спрямованих на недопущення вчинення кримінальних правопорушень;

- координацію взаємодії суб'єктів запобігання кримінальним правопорушенням, що вчиняються службовими особами у галузі охорони лісового фонду України, що спрямовані на забезпечення охорони, захисту навколишнього природного середовища, а саме лісового фонду; забезпечення організації діяльності лісового господарства та раціонального використання лісових ресурсів; проведення обстеження стану лісових ресурсів (кількісна та якісна характеристика породного та вікового складу деревостану); дотримання режиму використання лісових ресурсів, що передбачено національним законодавством; притягнення винних осіб за порушення законодавства у галузі охорони довкілля і використання лісових ресурсів;

дістали подальшого розвитку:

- виокремлено основні етапи розвитку національного законодавства у сфері охорони лісового фонду України та правового регулювання відповідальності службових осіб при здійсненні діяльності в зазначеній сфері, які характеризуються особливостями регулювання відносин лісокористування та правових заходів з охорони лісу в період становлення та розвитку законодавства (X-XIX ст.); етап організації ведення лісового господарства лісів різних категорій при здійсненні лісокористування, відтворення та формування державного лісового кадастру (XX ст.) та правового режиму відповідальності службових осіб, на які покладається відповідальність у сфері охорони, збереження, відновлення лісового фонду; сучасний етап розвитку національного законодавства (XXI ст.), який характеризується формуванням комплексної державної політики щодо правового режиму лісів, спеціального використання лісових ресурсів, управлінням, збереженням, відновленням та охороною, лісового фонду України та визначення правових засад щодо діяльності службових осіб у галузі охорони лісового фонду;

- положення експертизи (кримінологічної експертизи) національного законодавства (проектів), підзаконних нормативно-правових актів щодо організації та управління лісовим фондом України з метою усунення недоліків у господарській сфері окремих галузей (лісовій галузі);

- система заходів спеціально-кримінологічного запобігання кримінальним правопорушенням у галузі охорони лісового фонду України, що вчиняються службовими особами, що реалізується співробітниками правоохоронних органів та системою кримінальної юстиції, які спрямовані на нейтралізацію

криміногенних обставин, що виявлені у процесі досудового розслідування та вивчення матеріалів кримінального провадження, або виявлені в результаті спеціального дослідження стану і тенденцій кримінальних правопорушень у сфері охорони лісового фонду України;

- методологія визначення ризиків завдання шкоди службовими особами при вчиненні кримінальних правопорушень у галузі охорони лісового фонду України, як потенційної/реальної ймовірності виникнення негативних наслідків від провадження діяльності службових осіб у сфері охорони лісового фонду та можливий розмір втрат від неї, що вимірюється у кількісних та якісних показниках;

- положення стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року щодо обстеження територій, що були є тимчасово окуповані, або звільнені від окупації (території АР Крим, Донецької, Луганської, Запорізької, Харківської, Херсонських областей). Визначення завданої шкоди воєнними (бойовими) діями, особливо завданої шкоди територіям лісового фонду незалежно від того, на землях яких категорій за основним цільовим призначенням вони зростають, та незалежно від права власності на них, у тому числі лісові ділянки, захисні насадження лінійного типу та інші лісовкриті землі.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що матеріали дослідження можуть бути використані в:

законотворчій діяльності – при вдосконаленні положень законодавства щодо охорони навколишнього природного середовища, а також відповідальності службових осіб, що вчиняють кримінальні правопорушення у сфері охорони лісового фонду України (Довідка про впровадження результатів наукового дослідження підкомітету з питань організації охорони громадської безпеки і порядку комітету Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності від 12 лютого 2024 р.);

діяльності правоохоронних органів – при розробленні й удосконаленні відомчих (міжвідомчих) нормативно-правових актів, підготовці методичних рекомендацій з питань організації запобігання вчинення кримінальних правопорушень службовими особами у сфері охорони лісового фонду України (Акт впровадження Головного слідчого управління Державного бюро розслідувань від 12 вересня 2023 р.; Акт Київської обласної прокуратури від 14 липня 2023 р.);

освітньому процесі та науково-дослідній роботі – з метою підготовки навчальних матеріалів при проведенні лекційних, семінарських, практичних занять, а також розробки методичних рекомендацій, посібників, навчальних підручників з кримінології, кримінального права, кримінально-виконавчого права при підготовці здобувачів освіти «бакалавр» і «магістр» за спеціальністю 081 «Право», 262 «Правоохоронна діяльність», а також при проведенні занять в системі первинної професійної підготовки та підвищення кваліфікації працівників НПУ (Акт про впровадження матеріалів дисертаційного дослідження аспіранта кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Новика В.А. у освітній процес та науково-дослідну діяльність НАВС від 20.09.2023 р).

Особистий внесок здобувача. Положення, що викладені у дисертації та виносяться на захист, розроблені автором особисто.

Публікації. За темою дисертаційного дослідження опубліковано: чотири статті у наукових фахових виданнях України та десять тез доповідей та повідомлень на науково-практичних конференціях, зокрема:

в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Новик В. А. Кримінально-правова охорона лісового фонду України : Прикарпатський юридичний вісник №5/2021 -С. 144-148. : Посилання <http://pjuv.nuoua.od.ua/index.php/prikarpatskij-yuridichnij-visnik-5-2021>.

DOI <https://doi.org/10.32837/pyuv.v0i5.941>
http://pjuv.nuoua.od.ua/v5_2021/27.pdf.

2. Новик В. А. Правове регулювання діяльності суб'єктів запобігання кримінальним правопорушенням у сфері охорони лісового фонду України : Науковий вісник МГУ. Випуск 54. Том 2. -С. 75-79. Одеса, 2021. Посилання <http://vestnik-pravo.mgu.od.ua/index.php/arkhiv-nomeriv?id=144>.

DOI <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2021.54.2.16>

http://vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc54/part_2/16.pdf

3. Новик В. А. Стан і тенденції кримінальних правопорушень, що вчиняються у галузі охорони лісового фонду України : Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. Одеса, 2022. № 56. -С. 89-93. Посилання <http://vestnik-pravo.mgu.od.ua/index.php/arkhiv-nomeriv?id=152>

DOI <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2022.56.19>.

<http://vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc56/19.pdf>

4. Запобігання кримінальним правопорушенням у сфері охорони лісового фонду України : Київський часопис права. Київ: Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, 2023. № 4. С. 102-106 с. (179 с.)

DOI: <https://doi.org/10.32782/klj/2023.4.15>

<http://kyivchasprava.kneu.in.ua/index.php/kyivchasprava/article/view/384>

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

5. Новик В. А. Правова охорона лісового фонду України. Кримінологічна теорія і практика: досвід, проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення [Текст] : матеріали міжвідом. наук.-практ. круглого столу (Київ, 04 листоп. 2021 р.) / [редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарєв, С. С. Чернявський та ін.]. – Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2021. С. 119-122. (– 206. с.).

6. Новик В. А. Детермінанти корупційних правопорушень у сфері охорони лісового фонду України. Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі [Текст] : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 9–10 груд. 2021 р.) / [редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарєв, С. С. Чернявський та ін.]. – Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2021. С. 319-322. (– 457 с.).

7. Новик В. Охорона лісового фонду України в умовах збройної агресії рф. Кримінально-правові, кримінологічні, кримінальні процесуальні та криміналістичні проблеми протидії злочинності в умовах воєнного стану : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (електронне видання), 20 квітня 2022 р. / упоряд. : Євген Письменський. – Нац. акад. внутр. справ, Львів. держ. ун-т внутр. справ, Дніпропет. держ. ун-т внутр. справ, Луган. держ. ун-т

внутр. справ ім. Е.О. Дідоренка. Київ – Львів – Дніпро, 2022. С. 41-43. (–125 с.).

8. Новик В. Запобігання кримінальним правопорушенням у сфері охорони лісового фонду України в умовах збройної агресії РФ // «Вивчення криміногенної ситуації в Україні та прогнозування її подальшої динаміки (вплив воєнних факторів)» [Текст]: матеріали науково-практичного круглого столу (електронне видання), 07 вересня 2022 р. ДНДІ МВС України. Київ, 2022. –С. 144-147.

9. Новик В. А. Кримінологічна характеристика кримінальних правопорушень, що вчиняються у сфері охорони лісового фонду України в умовах збройної агресії рф // Кримінологічна теорія і практика: досвід, проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення [Текст]: матеріали міжвідом. наук.-практ. круглого столу (Київ, 24 листоп. 2022 р.) / [редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарєв, С. С. Чернявський та ін.]. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2022. – С. 233-235 (302 с.).

10. Новик В. А. Кримінально-правової охорони лісового фонду України //Актуальні проблеми кримінального права [Текст] : матеріали XII Всеукр. наук.-теорет. конф., присвяч. пам'яті проф. П. П. Михайленка (Київ, 30 листоп. 2022 р.) / [редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарєв, С. С. Чернявський та ін.] / упоряд. А. А. Вознюк, О. М. Шармар, О. А. Федоренко. – Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2022. – С. 172-175 (292 с.).

11. Новик В. А. Запобігання кримінальним правопорушенням, що вчиняються службовими особами у сфері охорони лісового фонду України // Правнича освіта й наука: виклики воєнного стану та перспективи повоєнної України [Текст] : матеріали загальноакадемічної підсумкової науково-теоретичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих вчених (Київ, 18 травня 2023 року). – Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2022.

<http://elar.naiau.kiev.ua/jspui/handle/123456789/24235>.

12. Новик В. А. Профілактика кримінальних правопорушень, що вчиняються службовими особами у лісовому господарстві України // Кримінологічна теорія і практика: досвід, проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення [Текст]: матеріали міжвідом. наук.-практ. круглого столу (Київ, 2 листоп. 2023 р.) / [редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарєв, С. С. Чернявський та ін.]. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2022. – С. 80-84 (169 с.).

13. Новик В. А. Охорона лісового фонду України як забезпечення права людини на безпечне для життя та здоров'я довкілля // [Текст] : матеріали III Всеукраїнської наук.-практ. інтернет-конференції з нагоди відзначення Міжнародного дня прав людини (м. Київ, 7 грудня 2023 року). Київ: ДНДІ МВС України, 2024. –С. 280-285 (328 с.).

14. Новик В. А. Особливості вчинення кримінальних правопорушень службовими особами в галузі охорони лісового фонду України // [Текст] : матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конференції (м. Київ, 27 вересня 2024 р.) Безпекова ситуація в Україні в умовах війни: стан, загрози, напрями забезпечення безпеки [Редкол.: Вербенський М. Г., Опришко І. В., Лісниченко Л. В. та ін.]. Вінниця : ТВОРИ, 2024. –С. 239 -242 (408 с.).

Характеристика особистості здобувача. Новик Віталій Алікович, народився 19 липня 1990 року, м. Дубровиця, Дубровицького району, Рівненської області. Освіта повна вища юридична та економічна. У 2012 році закінчив

Національну академію внутрішніх справ за спеціальністю «правознавство» та здобув кваліфікацію юриста. У 2013 році закінчив навчання в магістратурі Національної академії внутрішніх справ та здобув кваліфікацію «магістр права». У 2021 році закінчив навчання в магістратурі Національного університету водного господарства та природокористування та здобув кваліфікацію магістра за спеціальністю «Фінанси, банківська справа та страхування». З серпня 2008 року по квітень 2019 року, проходив службу в оперативних підрозділах МВС України та Національної поліції України. З 2019 по січень 2024 рік проходив службу на посадах рядового та начальницького складу Головного оперативного управління Державного бюро розслідувань. З лютого 2024 року по травень 2024 рік проходив службу оперативних підрозділах Національної поліції України. З травня 2024 року по сьогоднішній день займає посаду заступника керівника підрозділу внутрішньої безпеки групи компаній «Інфозахист».

За час праці зарекомендував себе дисциплінованим, грамотним та досвідченим працівником. Вимогливий до себе. До виконання посадових обов'язків ставиться сумлінно і ретельно, поставлені задачі виконує своєчасно та якісно. Закони, накази та інші нормативні документи, що регламентують діяльність адвокатури, знає і правильно застосовує їх у практичній діяльності. В роботі вміє виділити головне і спрямувати зусилля на виконання поставлених завдань. Дисциплінований. За характером спокійний, урівноважений. Правильно будує взаємовідносини в колективі, користується авторитетом серед колег.

Відповідально та сумлінно ставиться до виконання суспільно корисних та громадських доручень. Має добре розвинені комунікативні та організаторські здібності, цілеспрямований. Мови: українська, англійська. Автор 14 наукових публікацій з проблем запобігання кримінальних правопорушень.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана з правильним вживанням юридичної та спеціальної термінології. Стил викладення в дисертації матеріалів досліджень, наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечують легкість і доступність їх сприйняття.

У результаті попередньої експертизи дисертації Новика Віталія Аліковича і повноти публікації основних результатів дослідження

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Новика Віталія Аліковича на тему «Кримінологічна характеристика та запобігання кримінальним правопорушенням, що вчиняються службовими особами у галузі охорони лісового фонду України».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Новика В.А. відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами й доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Вимог до

оформлення дисертації» від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами й доповненнями від 31 травня 2019 року № 759) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

3. Рекомендувати дисертацію Новика Віталія Аліковича на тему «Кримінологічна характеристика та запобігання кримінальним правопорушенням, що вчиняються службовими особами у галузі охорони лісового фонду України» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

Результати голосування присутніх на засіданні докторів та кандидатів наук за профілем поданої на розгляд дисертації: за – 12, проти – немає, таких, що утримались – немає.

Головуючий –
професор кафедри кримінології та
інформаційних технологій
Національної академії внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, доцент

Віта ІВАЩЕНКО

